

Справа „Д.Х. та інші проти Чехії”
(„D.H. and others v. Czech Republic”)
57325/00

У рішенні, ухваленому 7 лютого 2006 року у справі *„Д.Х. та інші проти Чехії”*, Суд постановив, що:

- не було порушення ст. 14 Конвенції, взятої у поєднанні зі ст. 2 Першого протоколу до Конвенції.

Обставини справи

Заявниками є 18 громадян Чехії ромського походження віком від 15 до 21 року. Усі вони мешкають у регіоні Острава (Чехія).

Усіх заявників свого часу було скеровано до спеціальних шкіл. (Спеціальні школи – це установи, призначені для дітей, котрі мають труднощі у навчанні і не здатні засвоїти шкільну програму. Відповідно до закону рішення про скерування дитини до спецшколи ухвалюється на підставі результатів тесту на визначення інтелекту дитини. Такий тест проводиться центром освітньої психології й допомоги дитині. Тестування здійснюється лише за умови попередньої згоди батьків дитини).

Переважна більшість заявників оскаржили рішення про скерування їх у спецшколи до регіонального департаменту освіти. Свою скаргу вони обґрунтовували такими міркуваннями: а) результати тестів не можна вважати достовірними; б) батьків не було повідомлено достатньо повно про наслідки проходження дітьми відповідного тесту. Проте департамент дійшов висновку, що скерування дітей до спецшкіл було здійснено відповідно до закону.

Окремі заявники звернулися до Конституційного суду. Вони стверджували, що їхні ситуації є прикладом загальної практики, яка породжує сегрегацію й расову дискримінацію у країні. І це відбувається завдяки фактичному впровадженню двох автономних освітніх систем – спеціальних шкіл для дітей-ромів та звичайних шкіл для інших дітей. Конституційний суд відмовив заявникам у задоволенні їх скарги.

Зміст рішення Суду

У скарзі до Суду заявники стверджували про дискримінацію у здійсненні права на освіту через їх ромське походження. Вони зазначали про порушення ст. 2 Першого протоколу до Конвенції, взятої окремо, а також у поєднанні зі ст. 14 Конвенції.

Суд спочатку відзначив, що низка міжнародних організацій, зокрема і Рада Європи, не раз виявляли своє занепокоєння у зв'язку з тими труднощами, на які наштовхуються ромські сім'ї, котрі бажають віддати своїх дітей до звичайної школи.

Втім Суд не вбачав своє завдання у тому, аби вивчати загальну ситуацію у країні. Він вирішив зосередити увагу на з'ясуванні такого питання: чи скерування заявників до спецшкіл було зумовлено їх расовим або етнічним походженням.

Суд відзначив, що розроблення шкільної навчальної програми належало до компетенції держави. З цим було пов'язано вирішення конкретних практичних проблем, які зумовлювались специфікою відповідної території чи країни. Вирішення цих проблем аж ніяк не належало до компетенції Суду.

Суд звернув увагу на ширшу свободу розсуду держави у питаннях освіти. У зв'язку з цим він вказав, що державі не може бути заборонено запроваджувати спеціальні школи чи розробляти особливі програми для дітей, які зіштовхуються з труднощами у навчанні, а відтак мають специфічні потреби.

Розглядаючи ситуацію заявників, Суд відзначив, що правила скерування дітей до спецшкіл жодним чином не стосувались етнічного походження дитини. Натомість вони були спрямовані на законні цілі, а саме: пристосування освітньої системи до розумових можливостей та проблем певних дітей. Суд відзначив, що визначення розумових здібностей дитини не було юридичною справою. Тому лише експерти у шкільній психології могли займатись діагностуванням навчальних задатків дитини, а відтак і відповідати за це. До того ж Суд зауважив, що батькам заявників не вдалося спростувати висновки експертів щодо розумових можливостей заявників.

Суд також звернув увагу на те, що батьки заявників, дізнавшись про скерування їхніх дітей до спецшкіл, одразу не вдавалися до жодних заходів щодо оскарження відповідних рішень. Окремі батьки, навпаки, зверталися з проханням про скерування їхніх дітей до спецшкіл або про продовження навчання дітей у цих школах.

Заявники стверджували, що наслідки скерування їх до спецшкіл були незворотніми. Однак Суд не погодився з такою оцінкою. Він зауважив, що декотрих заявників було переведено до звичайних шкіл після певного часу перебування у спецшколах.

Крім того, Суд висловив свою думку щодо твердження заявників про те, що їхніх батьків не було належним чином повідомлено про наслідки надання згоди на проведення тестування їх розумових здібностей, а також про те, що згоду на скерування дитини до спецшколи було взято у батьків задалегідь. Суд відзначив, що

підкування про освіту дитини, зокрема з'ясування освітніх можливостей, які пропонує держава, належить до природних обов'язків батьків перед дитиною. Суд також зауважив, що передусім самі батьки повинні були пам'ятати про дату, коли вони дали згоду на скерування їхньої дитини до спецшколи, а також проявити самостійну ініціативу в оскарженні рішень, які були ухвалені без їхньої згоди.

Хоча Суд і визнавав, що загальна ситуація в країні у зв'язку з навчанням дітей-ромів була далека від ідеальної, а статистичні дані викликали занепокоєння, втім він не дійшов висновку, що заходи, застосовані до заявників, були дискримінаційними. Суд також взяв до уваги ту обставину, що заявники не володіли достатньою інформацією про систему освіти в країні, а відтак перебували у стані недовіри та збентеження. Проте у Суду не було конкретних доказів, які підтвердили те, що скерування заявників до спецшкіл стало наслідком расових упереджень.

Отож Суд постановив, що не було порушення ст. 14 Конвенції, взятої у поєднанні зі ст. 2 Першого протоколу до Конвенції.